

dr. Kevin A. Sabet

DIMNA ZAVESA

*Kaj želi industrija marihuane
skriti pred vami*

dr. Kevin A. Sabet

DIMNA ZAVESA

*Kaj želi industrija marihuane
skriti pred vami*

Predgovor: Patrick J. Kennedy

Prevedel Niki Neubauer

Ljubljana 2022

dr. Kevin A. Sabet
DIMNA ZAVESA
Kaj želi industrija marihuane skriti pred vami

SMOKESCREEN
What the Marijuana Industry Doesn't Want You to Know

Copyright © Kevin A. Sabet, 2021. All rights reserved.
© za Slovenijo UMco, d. d., 2022. Vse pravice pridržane.

Predgovor: Patrick J. Kennedy
Spremna beseda: Matej Košir, Inštitut za raziskave in razvoj »Utrip«
Prevod: Niki Neubauer
Izdajatelj in založnik: UMco, d. d.
Zbirka Angažirano

Urednik: Samo Rugelj
Pomočnica urednika: Tanja Božič
Oblikovanje ovitka in postavitev: Aleš Cimprič
Slika na naslovnici: iStock
Tisk: Primitus, d. o. o.
Naklada: 500 izvodov, 1. natis
Ljubljana 2022

Izdajo knjige je podprl Inštitut za raziskave in razvoj »Utrip« iz programa »Preventivna platforma«, ki ga sofinancira Ministrstvo za zdravje.

V okviru določil Zakona o avtorski in sorodnih pravicah so brez pisnega dovoljenja založbe prepovedani reproduciranje, distribuiranje, javna priobčitev, predelava ali druga uporaba tega avtorskega dela ali njegovih delov v kakršnem koli obsegu ali postopku, v številni fotokopiranje, tiskanje in shranjevanje v elektronski obliki.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

613.83:343.3/.7(73)
340.13:613.83(73)

SABET-Sharghi, Kevin Abraham, 1979-

Dimna zavesa : kaj želi industrija marihuane skriti pred vami / Kevin A. Sabet ; predgovor Patrick J. Kennedy ; prevedel Niki Neubauer ; [spremna beseda Matej Košir]. - 1. natis. - Ljubljana : UMco, 2022. - (Zbirka Angažirano)

Prevod dela: Smokescreen
ISBN 978-961-7136-25-8
COBISS.SI-ID 99346947

UMco, d. d., Leskoškova 12, 1000 Ljubljana
tel.: 01/ 520 18 39, e-pošta: bukla-urednistvo@umco.si, www.bukla.si

Vsem, ki sem jih spoznal in jih je prizadela zasvojenost.

*Tisti, ki ne poznajo zgodovine,
so obsojeni na njeno ponavljanje.*

— GEORGE SANTAYANA

Vsebina

.....

ZAHVALE	11
PREDGOVOR: PATRICK J. KENNEDY	15
PROLOG: Izpostavljeni	19

PRVI DEL: ZELENA MRZLICA

PRVO POGlavJE: Spopad z Goljatom	31
DRUGO POGlavJE: Nepričakovani zaveznik.....	45
TRETJE POGlavJE: Sile iz ozadja revolucije.....	53
ČETRTO POGlavJE: Dejstva štejejo, denar govori.....	73
PETO POGlavJE: Materinska naloga	81
ŠESTO POGlavJE: Superman in jaz	91

DRUGI DEL:
POLNI RAZMAH GIBANJA

SEDMO POGlavJE: Kaj se je sprostilo.....	105
OSMO POGlavJE: Podzemlje marihuane	119
DEVETO POGlavJE: Ohranjanje družbene nepravilnosti	135
DESETO POGlavJE: Fasada	151
ENAJSTO POGlavJE: Neprijetne resnice	159
DVANAJSTO POGlavJE: Priprave na olimpijske igre	173
TRINAJSTO POGlavJE: Žvižgači.....	187

TRETJI DEL:
SOOČANJE S POSLEDICAMI

ŠTIRINAJSTO POGLAVJE: Kriza javnega zdravja.....	205
PETNAJSTO POGLAVJE: Neznosna navada	213
ŠESTNAJSTO POGLAVJE: Prelom z resničnostjo	225
SEDEMNAJSTO POGLAVJE: Brez ustavljanja zaradi covida	231
OSEMNAJSTO POGLAVJE: Boj na zvezni ravni	237
DEVETNAJSTO POGLAVJE: Kaj je še v Pandorini skrinjici?.....	249
EPILOG	265
DODATEK: Poduki iz državnega poročila o posledicah legalizacije	269
KONČNE OPOMBE	341
SPREMNA BESEDA (Matej Košir).....	377

Zahvale

Te knjige ne bi bilo brez neomajne podpore moje žene Shahrzad. Skoraj od trenutka, ko sva se spoznala, moje delo spodbujajo njena bistrost, intuicija, jasno razmišljanje, večje pisanje in predanost pravičnosti. Še posebej sem ji hvaležen za nenehno opominjanje, da morajo biti pri vsakem vrednem delu sredstva in cilji skladni. Ona in najina hči sta svetli luči mojega življenja.

Velik del knjige *Dimna zavesa* je nastal med pandemijo koronavirusa – pisal sem na domu ženinih staršev Afsaneh in Saeeda Sabeta, ki mi nista nudila le nenehne spodbude, strehe nad glavo, ljubečega varstva otroka in najboljše hrane, kar sem jo kdaj okusil, ampak tudi dragocene nasvete pri številnih zamislih. Njuna neizmerna pomoč pri tem knjižnem projektu, in to med svetovno zdravstveno krizo, je dar, ki si ga ne zaslužim in ga ne morem povrniti.

Brez neomajne podpore svojih staršev, Sohie in Zabiha Sabeta, ki sta me vedno spodbujala k boljšim dosežkom in hkrati podpirala moje »delo z drogami«, ne bi bil tu, kjer sem danes. Skupaj z mojimi sestrami, Homo, Mino in Shaydo, njihovimi možmi, Alexom, Christopherjem in

Sabo, ter nečakinjami in nečaki sta mi bistveno pomagala pri pisanju te knjige in me spodbudila, da sem se poglobil tudi v svojo preteklost in nekaterim poglavjem dodal več barv, kot bi jih sicer. Shahrzad, Sohie, Zabih, Homa, Mina, Afsaneh, Saeed in Shayda so prebrali rokopis – bodisi posamezna poglavja bodisi v celoti – in priskrbeli neprecenljive povratne informacije. Shaydi sem tudi izjemno hvaležen, ker je moji ženi in meni nudila nešteto ur podpore, ko nama je v prvih mesecih pandemije pomagala skrbeti za najinega novorojenega otroka.

Počutim se izjemno srečnega (tako zelo, da mi je že skoraj nerodno), da lahko to delo opravljam s toliko izjemnimi in nadarjenimi sodelavci. Veliko preveč jih je, da bi jih lahko tu vse naštel. A nekaj jih tako izstopa, da bi bila ta knjiga nepopolna, če jih ne bi imenoval. Luke, moj brat po duši, brez katerega bi bil veliko manj srečen in veliko bolj ciničen. Globoko se zahvaljujem tvoji družini, zlasti Elizi, Shiloh in Edenu, ker so te spodbujali, da si z mano krenil na to pot in prenašal žrtve, ki so bile s tem povezane. Vsem drugim članom ekipe SAM – Willu, Beth, Coltonu, Brendanu, Dani, Katie in Jordanu –, ki so na zelo globok način navdihnili vsako stran te knjige. Mamam in očetom, ki sem jih spoznal na svoji poti in med katerimi so mi mnogi odprli svoja pogumna srca ter pristali na pogovore za to knjigo. Nekdanjim članom nadzornih organov na področju marihuane in poznavalcem, ki so z neverjetno ponižnostjo prepoznali norost te industrije in mi z ogromno močjo pripovedovali o njej.

Prav tako bom za vedno hvaležen svojim mentorjem, ki jih imam za družinske člane: to sta modreca Bob DuPont in

Mitch Rosenthal; nekdanja šefa, ki sta postala zaupnika, Gil Kerlikowske in Barry McCaffrey; moje tri najljubše »Sue« – Foster, Rusche in Thau –, ki me poznajo že od najstniških let; vedno prijazni in velikodušni David Frum in njegova žena Danielle Crittenden; najbistrejši (in z mano najbolj potrpežljivi) analitik političnega pristopa do drog na svetu, Jon Caulkins; in številni drugi. Pokojna David Musto in Bruce Johnson sta mi že na začetku moje poklicne poti dala priložnost; brez njiju me ne bi bilo tukaj. In trije dragi kolegi, ki sem jih izgubil med snovanjem in pisanjem te knjige in ki so mi bili stalen vir znanja in navdiha: Herb Kleber, ki me je vedno spodbujal, Christopher Kennedy Lawford, ki je vedno našel način, da me je nasmejal, in Mark Kleiman, raziskovalec politike na področju drog, ki sem ga rad sovražil (ne v resnici) in ki si je prizadeval, da bi me vedno naučil kaj novega, tudi če mi je bilo zaradi tega nerodno. Neprecenljivo raziskovalno pomoč so mi nudili Jacqueline Grace, osebje in upravni odbor organizacije SAM, David, Jon, Steven, Mike, Ian in Ben Cort (ki je tudi eden najboljših ljudi, kar jih poznam) ter številni drugi, ki so omogočili nastanek te knjige. Hvaležen sem svoji urednici Hope Innelli, ki se je z vso vnemo lotila dela in me gnala, da sem iz nečesa dobrega naredil nekaj veliko boljšega, pri čemer je ves čas z veselim pričakovanjem in navdušenjem sprejemala moje nedeljske popoldanske klice. Z Jennifer, Jano in ekipo družbe Epic je bilo veselje sodelovati. In za vedno bom hvaležen svojemu založniku Jonathanu Merckhu in vsem pri Forefront Books, da so tvegali z menoj in s to knjigo, ko še nisem imel veliko napisanega. Za skrbno

branje rokopisa, delno ali v celoti, sem hvaležen tudi Luku Niforatosu, Williamu Jonesu, Coltonu Graceu, Garthu Van Meteru, Brendanu Fairfieldu, Katie Gallop, Theodorju Caputiju in Jordanu Davidsonu.

Le redki so tako blagoslovljeni kot jaz, da so našli pravega bojnega tovariša pri delu, ki ga opravljajo vsak dan, še zlasti pri delu, ki je tako čustveno in duševno izčrpavajoče. Za to bom za vedno hvaležen Patricku Kennedyju. Vedno je pripravljen skočiti v vodo z mano, tudi takrat, ko bi bilo veliko varneje ostati na suhem in opazovati iz ozadja. Enako hvaležen sem tudi njegovi ženi Amy in njegovim petim otrokom, ker mu to omogočajo. Počasčen sem, da je privedel v pisanje predgovora k tej knjigi.

Predgovor

Patrick J. Kennedy

Volitve v ZDA novembra 2020 so bile ene najbolj pozorno spremljanih v zgodovini. Sam sem bil pozoren tudi iz drugih razlogov poleg samoumevnih. Seveda sem želel videti, kdo bo predsednik in kako bosta predstavniški dom in senat oblikovala našo prihodnost, pa tudi kako se bo odrezala moja žena Amy Kennedy, ki se je v drugem okrožju v New Jerseyju potegovala za sedež v predstavniškem domu. Toda s posebnim zanimanjem sem spremljal tudi izide referendumov v štirih zveznih državah – Arizoni, Montani, Južni Dakoti in New Jerseyju (kjer zdaj živim). Ko so bili rezultati prešteti, se je izkazalo, da so v vseh teh državah z ljudskim glasovanjem legalizirali marihuano, tako da se je skupno število držav, kjer je marihuana dovoljena, povzpelo na petnajst. Trenutno vsak tretji Američan živi v državi, v kateri je uporaba marihuane v »rekreativne« namene zakonita.

Če je neka snov tako razširjena, se njena uporaba seveda povečuje. V primeru marihuane se je njena uporaba od

legalizacije v prvi državi več kot podvojila. V nasprotju z alkoholom in tobakom, katerih uporaba med otroki upada, gre uporaba marihuane v napačno smer. Dejanska količina zaužite marihuane je izjemno velika.

Podjetja, ki lahko z zakonito prodajo marihuane pridobijo na desetine milijard dolarjev, dovršeno obvladajo uporabo prefinjenih tehnik za proizvodnjo, pakiranje, trženje in nadaljnjo prodajo potrošniških dobrin. Ovira, ki jo mora premagati večina drugih panog – ustvarjanje stalnih strank –, zanje ne obstaja. Izdelki, ki jih tradicionalno tržijo javnosti, naravno ustvarjajo navado. To lastnost ima tudi današnja marihuana s povečano koncentracijo THC-ja. Z drugimi besedami, ne glede na to, kako »samoniklo« ali celo »državljansko« se vam zdi gibanje za marihuano, je vse prej kot to.

Prekaljeni voditelji te industrije so strokovnjaki za normaliziranje uporabe škodljivih snovi. Ker si prizadevajo razširiti svoj trg, vedo, da se morajo osredotočiti na vedno mlajše uporabnike. Posledica je zasvojenost z zelo močnimi, čeprav na videz neškodljivimi sladkarijami in brezalkoholnimi pijačami s privlačnimi imeni.

V svetu povzročanja zasvojenosti zaradi dobička lahko največ izgubijo ranljivi. To bi moralo biti jasno vsakomur, ki je opazoval, kako se širijo podobno izkoriščevalske panoge, kot je alkoholna industrija. V nekaterih mestih je v revnih temnopolnih skupnostih osemkrat več trgovin z alkoholom kot v belskih. Podobno boste več prodajaln marihuane našli v ranljivih skupnostih, kjer je politična moč pogosto šibkejša, škoda pa narašča hitreje.

To je eden od mnogih razlogov, zakaj sem z Davidom Frummom in izjemnim avtorjem te odmevne knjige Kevinom Sabetom soustanovil organizacijo SAM (Smart Approaches to Marijuana). Kevin je v boju proti kampanji dezinformacij v zvezi s to drogo dosegel izjemne rezultate, ne le v svoji vlogi pri SAM, temveč je kot svetovalec za politiko do drog sodeloval z več administracijami Bele hiše ne glede na njihovo strankarsko pripadnost. Medtem ko nova velika tobačna industrija začinja kopičiti dobičke in medtem ko lokalne vlade postajajo žrtve obljub o hitrih finančnih prilivih na račun zakonite prodaje marihuane, se Kevin in žvižgači, ki jih je zbral v tej knjigi, borijo za vaše zdravje in vašo pravico do zaščite pred takšno škodo.

Z opozarjanjem na dvolične in zavajajoče taktike trženja, ki jih uporablja industrija marihuane, neodgovoren razvoj močnejših in okusnejših izdelkov iz marihuane ter ohlapne varnostne prakse je Kevin s svojo ekipo sodelavcev pripravil enega najbolj izčrpnih vodnikov za boj proti plenilski industriji.

Knjiga *Dimna zavesa: kaj želi industrija marihuane skriti pred vami* ponuja popolnoma odstrt 360-stopinjski pogled na industrijo s strani ljudi, ki prihajajo z vseh področij tega posla. Med njimi so ljudje, ki so uporabljali, prodajali, gojili in preizkušali marihuano ali zakonsko urejali njeno uporabo in so bili bodisi prizadeti bodisi zgroženi zaradi njene nebrzdanega širjenja, toksičnosti, škode in napačnega predstavljanja. Njihova prvoosebna pričevanja niso le prepričljiva, ampak tudi nujna. Poglobljajo naše razumevanje številnih težav, ki se pojavljajo, ko se legalna marihuana

vse bolj uveljavlja. V tej dobi alternativnih (dejansko lažnih) dejstev so enako dragocena znanstvena dognanja, ki podpirajo njihove trditve in so navedena v obsežnem dodatku knjige.

Zdaj je čas, da ustavimo in ponovno ocenimo zaskrbljujoči trend legalizacije marihuane. Ko stojimo na pragu nevarne *déjà vu* izkušnje, se lahko učimo iz napak opioidne krize in se izognemo ponovitvi tako hude zmote. Dejstvo, da smo, ko pišem te besede, sredi velike poravnave s podjetjem Purdue Pharma – katerega vodilni delavci so lagali o zasvojljivosti oksikontina in dejansko vzeli zdravstveni sistem za talca –, bi nas moralo naučiti nekaj o tem, kako škodljive so lahko korporacije, ki dajejo prednost dobičku pred javnim zdravjem. Javno zdravje takrat ni imelo nobene možnosti proti napadu velikega denarja. Zakaj mislimo, da bo tokrat drugače?

Kot pravi pregovor: »Če me ogoljufaš enkrat, te mora biti sram; če me dvakrat, mora biti sram mene.« Čim prej se bomo uprli pohlepu teh podjetij, tem bolje. Odločitev o tem, ali boste v marihuani videli vse večjo nevarnost, ki jo predstavlja, in ali boste na naslednjih volitvah o tem glasovali na podlagi informacij, je v vaših rokah. Tako kot je v vaših rokah knjiga, ki vam lahko pomaga pri sprejemanju teh odločitev.

Patrick J. Kennedy
Nekdanji kongresnik

Avtor zakona o enakosti na področju duševnega zdravja in zasvojenosti
Soustanovitelj organizacije SAM (Smart Approaches to Marijuana)

PROLOG

Izpostavljeni

Za ta delavca je sobotno popoldne kot vsako drugo. Stojita v kleti brez oken. V omejenem prostoru ni veliko stvari, razen tistih, ki so povezane s samim delom, ki traja po več ur skupaj.

Koliko ur? Delavca nista povsem prepričana, saj se ena enolična ura preliva v drugo.

Svoje delo, ki vključuje uporabo škarij, opravljata zelo skrbno. Eden od delavcev to delo imenuje »obrezovanje«. Vedno znova in znova obrezuje velike liste nešteti zrelih rastlin marihuane, odpadke pa meče v vedro, da ne bi povzročil nereda.

Njegova sodelavka prav tako obrezuje dobičkonosni pridelek. Pravita, da je to težko, utrudljivo in enolično opravilo.

Le redko stopita gor v pritličje – javni del prodajalne –, kjer je čakalnica s kavči, kavno mizico in stoli in kjer se občasni kupci družijo ter si ogledujejo izdelke. Če delavca kdaj vseeno odideta v ta prostor, s strankami ne spregovorita niti besede.

Včasih pa pomagata izdelke dostaviti kupcem na dom. Ob nedeljah, ko je prodajalna zaprta, tudi zalivata lončnice. Včasih sta pomagala izdelovati gumijeve medvedke – ne tistih bombonov, ki jih kupite na blagajni v kinematografih, ampak takšne, po katerih ste »zadeti«. Zdaj njun delodajalec kupuje gumijeve medvedke od dobavitelja na debelo. Dandanes delavca pripravljata drugačno mešanico, ki jo prodajajo strankam. Nekaj, kar eden od delavcev imenuje »čokoladno zdravilo«. V loncu mešata kakav in mu dodajata THC, aktivno sestavino marihuane.

Delavcev njuno delo ne veseli. Priznata, da bi raje počela kaj drugega, na primer gledala televizijo. Zaslužita po dolar na dan, kar pomeni 25 centov na uro – v vsakem pogledu suženjsko plačilo. Vendar se ne pritožujeta, kajti nimata izbire.

En delavec je star pet let.

Drugi, njegova sestra, jih ima sedem.

Grozljivo.

Kako je to mogoče?

Otroci njune starosti bi se morali na prostem ukvarjati s športom, se zabavati s prijatelji ali hoditi na rojstnodnevne zabave, ne pa pripravljati sladkarije z drogo. Toda ob koncih tedna, ko ima skrbništvo nad njima oče, jima naloži delo v svoji prodajalni v Montani, kjer prodaja »medicinsko« marihuano. Ta snov je tam zakonita, tako kot je to postala tudi v več drugih delih ZDA.

Marihuana ni ravno prva stvar, na katero pomislite, ko se vam pred očmi odprejo prostrani razgledi v Montani – širjava zasneženih gorovij, kjer oblaki lebdiijo pod mogočnimi vršaci, potoki tečejo ob vijugastih dolinskih stezah, krave pa

se pasejo na odprtih travnikih. Toda marihuana je prišla tudi sem, kjer marljivi ljudje delajo na rančih, izklesanih iz divjine.

Po zgledu Kalifornije sredi 1990. let so leta 2004 tudi volivci v Montani odobrili tako imenovano »medicinsko« marihuano. Čeprav so zakonodajalci takrat omejili število bolnikov, ki jih lahko oskrbujejo ponudniki, je dobrih deset let pozneje sprejetje druge referendumске pobude razrahljalo pravila in omogočilo širšo prodajo medicinske marihuane v Deželi velikega neba. In leta 2020 je Montana opustila »medicinsko« pretvezo ter legalizirala drogo za uporabo v kakršnekoli namene, kar se pogosto zgodi, ko se začne država spogledovati s tako imenovano terapevtsko travo.

Za mater teh dveh majhnih otrok, ki delata v očetovi prodajalni marihuane, je legalizacija marihuane v Montani osebna zadeva.

Tako je vsaj postalo, ko je odkrila, da njen nekdanji fant njuna otroka brez njenega soglasja sili k temu delu.

Ko ga je vprašala o tem, ji je rekel, da je »samo medicinska trava« in jo poskušal pomiriti, da delo otrokoma ne bo škodilo. Prepričan je bil, da je marihuana dobra stvar.

Sledila je tekma v vpitju.

V mesecih in letih, ki so sledili, je skušala mati bivšemu fantu preprečiti, da bi njuna otroka vključeval v svoj posel, in sicer iz številnih očitnih razlogov – predvsem zaradi strahu, kako bi lahko izpostavljenost marihuani vplivala na njune še vedno razvijajoče se možgane. A njena prizadevanja so bila zaman. Ko se je obrnila na policijo, so ji povedali, da ji ne morejo pomagati, ker je medicinska marihuana zdaj zakonita. Ko se je obrnila na službo za zaščito

otrok, so ji povedali isto. Ko se je obrnila na sodišče, da bi njenemu bivšemu odredilo, da mora njuna otroka držati stran od marihuane, ki jo prodaja, spet ni imela sreče.

»Zakaj mi nihče ne pomaga?« je hotela vedeti razburjena mama. »Z mano ravnajo, kot da je to nekaj normalnega. Ampak to *ni* normalno.«

Toda resnica je, da je ameriška nora gonja za komercializacijo marihuane v zadnjih letih dejansko privedla do njene normalizacije.

»Preprosto ne vem, kako naj pomagam svojima otrokoma,« je potožila.

Mati se je medtem ponovno poročila in njen mož je prav tako osupel nad sprejemanjem marihuane kljub njenim nevarnostim. Po njegovem mnenju je motiv za to sprejemanje očiten: »V tem je denar. Zato si ljudje zatiskajo oči.«

Lahko se vprašamo, kako se je lahko to zgodilo, zlasti ker je trava po zvezni zakonodaji še vedno prepovedana in, kar je še pomembneje, ker študije dokazujejo, da je marihuana še posebej nevarna za otroke in njihov razvoj. Raziskave namreč kažejo, da lahko uporaba marihuane pri mladih privede do trajnega znižanja inteligenčnega količnika za 8 točk,¹ pa tudi do znatnega zvišanja tveganja za shizofrenijo in samomorilne misli.² Od legalizacije marihuane v Koloradu se v tej zvezni državi število samomorov med mladimi vztrajno povečuje, to pa se ujema s povečano uporabo marihuane, ki glede na toksikološka poročila zdaleč presega alkohol.³

Krušni oče pet in sedem let starih otrok, ki ju je njun biološki oče zaposlil v prodajalni z marihuano, je povedal: »To sta majhna otroka z majhnimi možgani in majhnim

telesom. Nista dovolj stara, da bi lahko počela karkoli. Ne razumem, kako to, da ta primer ni bil rešen po kratkem postopku. To me preprosto spravlja ob pamet.«

In morda spravlja ob pamet tudi otroka. Dobesedno. Pri obeh so testi pred kratkim pokazali vsebnost tetrahidrokanabinola – THC-ja –, glavne psihoaktivne sestavine v marihuani.

Mati in njen mož ne vesta, kako sta bila njuna otroka izpostavljena drogi: s pasivnim vdihavanjem, stikom s kožo ali kako drugače. Vesta le, da je to nočna mora.

Čeprav petletni sin že od tretjega leta dela v prodajalni z marihuano, nima pojma, kaj je marihuana. Ve samo, da bi raje počel kaj drugega. Kot pravi ta deček z gostim čopom svetlih las: »Rad se samo igram z avtomobilčki.«

Tudi sedemletna hči ne razume narave njunega dela. »O tem zdravilu ne vem nič,« je dejala, »ampak želim privarčevati dovolj denarja, da bi si lahko kupila konja. Ali telefon.«

Zato še naprej delata, kar jima naroča oče.

Mama poskuša otrokoma razložiti, da je izdelek sicer videti kot bombon in se imenuje zdravilo, vendar ni ne eno ne drugo, temveč droga, ki vpliva na človekove duševne sposobnosti. »Otroka temu vedno pravita zdravilo, jaz pa ju vsakič znova popravljam, da je to droga,« je povedala. »To je marihuana, vendar mislita, da ni nič drugačnega kot sirup proti kašlju.«

Zaskrbljena mama zavoha značilni vonj po indijski konoplji, kadar se otroka vrneta z vikenda pri očetu. Skrbi jo, ker njen nekdanji fant in njegovo dekle kadita marihuano pred otrokoma. In otroka mora nenehno opozarjati,

da to ni dobro zanju, čeprav so velike kepe trave na očetovi kuhinjski mizi tako dostopne kot sol in poper.

Toda v današnjem času širjenja legalizacije od ene države do druge je to sporočilo težko posredovati. Čeprav beseda »zakonita« za veliko otrok pomeni »varna«, je današnja marihuana vse prej kot to.

To je seveda v nasprotju s prepričanjem mnogih – vendar pa je to v resnici strokovno utemeljeno mnenje ameriške Nacionalne akademije znanosti, Svetovne zdravstvene organizacije in vseh drugih večjih zdravstvenih združenj.

Nevarnosti današnje zelo močne marihuane so bile dokazane v eni študiji za drugo. Marihuana, ki je zdaj na voljo Američanom, je tako močna droga, da lahko privede do prometne nesreče s smrtnim izidom. Prav tako lahko vodi v zasvojenost, resne duševne bolezni in ima številne druge uničujoče posledice.

Blogerji v iskanju sledilcev, trgovci z marihuano v želji po denarju in politiki v lovu za glasovi take izjave označujejo za sporne. Toda za znanstvenike, ki poznajo dejstva in jim ni vseeno, je to neizpodbitna resnica. Skrivnostna pljučna bolezen v Ameriki, ki je izbruhnila pozno poleti 2019, je še preveč jasno pokazala tveganja marihuane. Veliko število ljudi je zbolelo in nemalo jih je umrlo. Pristojni v Ameriškem centru za nadzor in preprečevanje bolezni so povedali, da je bila ta bolezen v večini primerov tesno povezana z elektronskimi cigaretami in izdelki zanje, prepojenimi s THC-jem. (Pozneje je postala bolezen znana kot EVALI, kar je kratica za poškodbe pljuč, povezane z uporabo e-cigaret ali izdelkov za vejpanje – angl. *e-cigarette or vape product*

use-associated lung injury). Kriza je bila še bolj skrb vzbujajoča, ker je bil velik del izdelkov, ki so povzročili bolezen in smrt, prodan v okvirih »zakonite« industrije.

A kljub temu Amerika še naprej brezglavo drvi v zeleno mrzlico.

Za mater omenjenih majhnih otrok in njenega moža strah pred neznanim nima konca. Pred kratkim je začela njuna sedemletna hčerka po vrnitvah iz očetove prodajalne z marihuano tožiti zaradi slabosti v želodcu, pomanjkanja volje ter mišičnih krčev in glavobolov.

Ali so te njene zdravstvene težave posledica izpostavljenosti marihuani, še ni povsem znano, vendar se poraja veliko perečih vprašanj. Starši otrok želijo vedeti, kako se to lahko dogaja? Kdaj se bodo ljudje začeli zavedati nevarnosti marihuane – in še huje, nevarnosti nenasitne industrije, ki želi kovati dobičke na račun zasvojenosti?

Tudi sam sem se pogosto spraševal enako.

To je vprašanje za vse nas.

V Ameriki poteka svojevrstna tiha in odobrena epidemija – porajajoča se kriza javnega zdravja zaradi droge, ki so ji osupljivo nadeli videz sprejemljivosti. Pri tem se spregleda preprosto dejstvo, da je današnja marihuana z visoko stopnjo jakosti drugačna droga, kot je bila v preteklosti – prenevarna droga za mnoge, ki jo uporabljajo, in za tiste, ki so ji izpostavljeni kot ta otroka.

Sprejemanje marihuane in njena vse večja legalizacija se skrivata pod plaščem družbene pravičnosti, ki pa je zelo tanek. Ron Rice, predsednik Zakonodajnega odbora temnopolnih v New Jerseyju, to imenuje »veliko prikrivanje«:

»Legalizacijo nam lahko prodajajo samo s sklicevanjem na družbeno pravičnost. Toda če bo na ulicah več trave, nas bo to potisnilo nazaj. Poleg tega, da gre za slabo idejo, je to tudi prevara.«⁴

Da ne bo pomote: kuga systemskega rasizma močno prežema naš pravosodni sistem, ki potrebuje temeljito prenovo, tako kot še številne druge naše institucije. Toda legalizacija marihuane bo rasno nepravičnost le še povečala, ne pa zmanjšala. Systemski rasizem v tej državi je tako globok in razširjen, da rahljanje zakonov o marihuani ne bo ničesar spremenilo. Če bo marihuana dovoljena, se bo uporabilo ducat drugih zakonov, da se mlade temnopolte moške ujamemo v zanko kazensko-pravnega sistema, medtem ko bodo tarča zdaj zakonite in opogumljene industrije zasvojenosti. Industrija ustvarjanja zasvojenosti za kovanje dobička se zanaša na ranljive in prikrajšane osebe. Njihova najboljša stranka ste, če je manj verjetno, da boste dobili pomoč in prenehali z uporabo. To je dobro dokumentirano pravilo igre velike tobačne industrije. In bo tudi pravilo igre velike industrije marihuane.

Kot še pravi Rice: »Ko slišim svoje kolege, ki se zavzemajo za legalizacijo 'v imenu družbene pravičnosti', se ne morem znebiti suma, da gre v resnici za pomoč političnim prijateljem, da zaslužijo z industrijo, ki ji ne bi smeli dovoliti uveljavitve v naši državi.«⁵ In naprej: »Nerad sumim, da se v ozadju skrivajo vlagatelji v industrijo marihuane, vendar resnično menim, da vse to zavzemanje nima ničesar skupnega z družbeno pravičnostjo.«⁶

Senator in različni odseki Nacionalnega združenja za napredek temnopoltih ljudi (NAACP), ki nasprotujejo tej industriji, imajo prav. V osmih letih, odkar je marihuana v nekaterih državah legalizirana, je jasno, da prikrajšane skupnosti niso napredovale. Toda njihove glasove je preglasil zbor (skoraj izključno belih) gorečih privržencev industrije marihuane, ki želijo zaslužiti. Kot je nedavno dejala Teresa Haley, vodja illinojske podružnice NAACP: »Naveličana sem bogatih ljudi, ki bogatijo na račun revnih. To vidimo vsak dan. Zasvojenosti so resnične ... Menimo, da bodo temnopolti še vedno nesorazmerno pod pritiskom in bodo izgubljali zaposlitve in stanovanja.«⁷

Da ne bo pomote, nasprotovanje legalizaciji ne pomeni podpiranja kriminalizacije – katere žrtve so res nesorazmerno in nepravilno pripadniki drugih ras. Z dekriminalizacijo uporabe marihuane, ki jo odločno podpiram, bi odpravili kazenske sankcije, vendar bi se *izognili* ustvarjanju dobičkonosne industrije marihuane, ki izkorišča najranljivejše. Toda dekriminalizacija bi dobičkaželnim podjetjem za prodajo marihuane in poslovnim mogotcem onemogočila lahko pot do bogastva, zato še naprej poudarjajo domnevne prednosti popolne legalizacije marihuane in pri tem zavajajo Američane.

Ameriški odnos do pospešene legalizacije in komercializacije marihuane lahko povzamemo z besedami krušnega očeta prej omenjenih otrok: »Zdi se, da nihče ne posluša.«

To knjigo sem napisal, da bi poskrbel, da bo to sporočilo slišano. Govori o tem, kako komercializacija marihuane vpliva na *vse nas*, ne glede na to, ali smo nedolžni otroci,

kot tista dva, ali domnevno ozaveščeni odrasli. Pri svojem preteklem delu svetovalca Bele hiše za nacionalno politiko nadzora nad drogami (tako v času demokratske kot republikanske administracije) in sedanjem delu soustanovitelja zagovorniške skupine SAM (Smart Approaches to Marijuana) sem spoznal ganljive in osupljive zgodbe nešteti ljudi in mnogi med njimi so jih bili pripravljeni deliti na straneh pričujoče knjige.

Osebna pričevanja v tej knjigi so podali resnični ljudje – nekateri so marihuano prodajali »zakonito«; nekateri so jo prodajali nezakonito; nekateri so jo uporabljali in komaj preživeli z njo povezane preizkušnje: nekateri so skrbeli za bližnje, ki so zaradi zasvojenosti ali nesreče, povezane z marihuano, izgubili zdravje ali celo življenje; nekateri so bili priča veliki malomarnosti in nepravilnostim nadzornih organov v državah, kjer je ta droga legalizirana; nekateri so bili žrtve družbene nepravilnosti, ki je posledica vsega tega; tu pa so tudi tisti, ki vidijo, kako velike korporacije in njihovi vlagatelji sejejo vsesplošne dezinformacije in kaos, da žanjejo ogromne dobičke.

Slišali boste pogumne žvižgače, ljudi z vestjo, ljudi z iskrenim obžalovanjem in ljudi, ki imajo v mislih le dobrobit svojih sodržavljanov. Seveda dodajam tudi svoj osebni pogled, v obsežnem dodatku pa sem vključil poglede številnih drugih, katerih izčrpne raziskave potrjujejo nevarnosti, ki jih razkrivajo pripovedi pričevalcev.

Skupaj menimo, da je skrajni čas, da se konča sprenevedanje in pride resnica na dan.

PRVI DEL

Zelena mrzlica

PRVO POGlavJE

Spopad z Goljatom

V začetku leta 2019 so me prosili, naj na konferenci v Phoenixu, sredi puščave, spregovorim o politiki na področju drog. Med svojim govorom sem petstoglavo občinstvo vprašal, ali se spomnijo Johna Boehnerja. Deležen sem bil kar nekaj začudenih pogledov: zakaj bi omenjal nekdanjega republikanskega predsednika predstavniškega doma ameriškega kongresa? Potem pa sem poslušalce spomnil na besede, ki jih je gospod Boehner izrekel v reklamni kampanji za marihuano, namenjeni vlagateljem.

»Nekoč sem bil član upravnega odbora velike tobačne družbe Reynolds,« je dejal. »Mislite, da se tobačna industrija drži ob strani? Govoril sem s temi ljudmi. Ne name ravajo čakati križem rok. Dovolj denarja imajo, da lahko na svojo stran pridobijo, kogar želijo. Na tem področju se stvari šele začenjajo dogajati.« Boehner je takrat pozabil omeniti, da bi kot član upravnega odbora in delničar družbe Acreage Holdings, ki investira v marihuano,

prejel 20 milijonov dolarjev, če bi marihuano legalizirali po vseh ZDA.⁸

Kot soustanovitelj in predsednik nepridobitne in nepristranske organizacije Smart Approaches to Marijuana (znane tudi kot SAM), ki sem jo ustanovil s prijateljem, nekdanjim kongresnikom iz Rhode Islanda Patrickom Kennedyjem, sem imel na stotine – morda celo tisoče – podobnih predavanj po vseh ZDA. Poslanstvo organizacije SAM je izobraževati javnost o marihuani in točno to sem tisto popoldne v hudi puščavski vročini tudi počel.

Razlagal sem, da današnji pobudniki splošne legalizacije marihuane ustvarjajo nevarno ozračje, podobno tistemu, ki ga je pred generacijami ustvarila tobačna industrija, ko je nešteto ljudi navajala na cigarete, izdelek, ki povzroča zasvojenost in je vsako leto ubil na stotisoče ljudi (in jih še vedno ubija). Tobak je postal orodje za množične umore šele, ko so se ga polastile velike korporacije in ga spremenile iz lista v cigareto – iz ene rastline v tisoče kemikalij.

Kot je dejal pokojni Mark Kleiman, znanstvenik, ki je ostro nasprotoval tako popolni prepovedi kot legalizaciji marihuane:

»Ljudje, ki jih zdaj najemajo delniške družbe za promocijo kanabisa, igrajo po drugačnih pravilih. Domnevam, da imajo približno enaka etična merila kot lobisti alkoholne, tobačne, farmacevtske in živilske industrije ter industrije fosilnih goriv: to je, da bodo gladko pripravljene žrtvovati zdravje in blaginjo ljudi na oltarju poslovnega izkaza, tako kot tisti ljudje pri Volkswagnu, ki so se odločili, da bi bilo dobro malo

zastрупiti zrak, da bi povečali učinkovitost svojih avtomobilov z dizelskim motorjem.»⁹

»Ali ste vedeli,« sem vprašal občinstvo, »da ima lahko današnja marihuana do 99,9-odstotno moč?« Pozval sem jih, naj to primerjajo s triodstotno močjo trave, ki so jo kadili na Woodstocku. »Pozabite vse, kar mislite, da veste o marihuani. Zdaj govorimo o popolnoma drugačni drogi.«

V nadaljevanju sem se skliceval na obsežne študije, ki dokumentirajo porast kajenja marihuane med najstniki. Danes je več kot *desetkrat več vsakodnevnih uporabnikov marihuane* kot v času, ko je bil predsednik Bill Clinton.¹⁰ Prav tako se je močno povečalo število hospitalizacij, povezanih z marihuano, in smrtnih žrtev zaradi vožnje pod vplivom prepovedanih drog,¹¹ dokazane pa so tudi povezave med THC-jem in psihozo, shizofrenijo, samomorom ter depresijo.¹² V svetovno znani britanski medicinski reviji *The Lancet* je bila v resnici pred kratkim objavljena raziskava, ki kaže, da imajo redni uporabniki današnje zelo močne marihuane *petkrat večjo verjetnost*, da zbolijo za psihozo, kot tisti, ki je ne uporabljajo.¹³

Kadarkoli govorim o tem, sem vedno pripravljen na določen odpor. Živimo v času, ko se Američani večinoma ne zavedajo vse večjih nevarnosti za zdravje, povezanih z marihuano. Navajen sem odzivov ljudi, ki še nikoli niso slišali teh dejstev, in se sprašujejo, ali si izmišljuje. Pretiravam. Raztegujem resnico.

Videl sem ljudi, ki so zavračali kritike marihuane, kot sem jaz. »Kaj pa je to takega?« so spraševali. »Saj je samo trava. Pomaga pri bolečinah, kajne? Saj ne trdite, da trava

povzroča blaznost, kajne?» (Kratek odgovor je ne; daljšega najdete v moji prvi knjigi *Reefer Sanity /Zadeta pamet/.*)

V drugih primerih slišim *naslednji* pogost refren: Pa saj je neškodljiva, kajne?

Ne.

Toda ko sem tistega dne nagovoril občinstvo v Phoenixu, me je v mislih grizlo nekaj povsem nepričakovanega.

Težava je bila bolj modne kot govorniške narave. Začelo se je, ko sem prej tistega dne v hotelski sobi prejel nujen klic organizatorjev konference. Želeli so, da pohitim in imam predavanje uro prej, kot je bilo načrtovano, ker je prejšnji govornik nepredvideno končal prehitro. Niso želeli, da bi udeleženci konference posedali, ne da bi imeli kaj početi, ali še huje, da bi še pred koncem zapustili dogodek.

V imenu popolne iskrenosti moram omeniti, da sem bil ob tistem klicu še vedno oblečen v kratko majico in zmečkane hlače. Poleg tega sem bil neobrit, ker sem pravkar prispel z letalom iz New Yorka, ki je imelo zamudo.

Vendar ne za dolgo.

Skočil sem pod tuš, si oblekel karirasto srajco z gumbi, temno obleko in kravato ter stekel do šotora. Takrat me je prešinilo. Ko sem stal na robu odra pred ozadjem žarečih rdečih in zelenih luči, sem se zavedel, da pod svojimi temno rjavimi usnjenimi čevlji nimam ničesar.

Pozabil sem si obleči nogavice.

Ustavil sem se, se nasmehnil in šel naprej.

Ni bilo časa za karkoli. Vsak hip bi moral začeti.

Z veseljem lahko rečem, da so poslušalci dogodek zapustili veliko bolj poučeni glede marihuane in niso opazili

mojih bosih nog, vendar občutek, da zmanjkuje časa, zame ni nov. Čas za spopad z dobro financiranimi interesnimi skupinami, ki želijo zaslužiti z zasvojenostjo, se izteka. Na mnoge od teh posebnih interesnih skupin – alkoholni, igralniški, tobačni, farmacevtski in zdaj še marihuanski lobi – smo se že navadili. Od Wall Streeta do Davosa so v ta novi posel vključene nekatere od najbolj financiranih in razsežnih interesnih skupin, med drugimi tudi velika tobačna, farmacevtska in alkoholna združenja.

To je velik posel.

Ti fantje – in »fantje« pravim zato, ker so skoraj izključno beli moški – prepakirajo in pretvarjajo travo v nešteto drugih oblik. Zdaj se prodajajo gumijevi medvedki in lizike – ki so domena otrok – z neprimerljivo višjo vsebnostjo THC-ja, aktivne sestavine marihuane, kar privablja nove in mlajše uporabnike. Da, vabijo jih s piškotki, gaziranimi pijačami, voskom in izdelki z imeni, kot so budder, dab in shatter.

Še niste slišali zanje? Če je tako, niste edini.

Tudi večina poslušalcev v Phoenixu ni. Niso se zavedali, da je THC mogoče ekstrahirati in segrevati ter tako doseči od 50- do 99-krat močnejši učinek kot pri starem dobrem džojntu iz šestdesetih let prejšnjega stoletja. Ena od teh oblik spominja na arašidovo maslo na palčki, vendar je v bistvu vroče olje marihuane na žeblju. Druga oblika je tabletki, ki ni večja od pastile za grlo in je namenjena temu, da vas zadene hitreje in močnejše. Spet drugo segrevajo, dokler ne nastane tanek list čiste in zelo močne droge. Ta list je tako krhek, da se zlahka zdrobi, zato mu pravijo *shatter*.